

Svar på regeringsuppdrag

Svar på regeringsuppdrag i regleringsbrev 2025 om att tillvara arbetsförmåga.

Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen

Datum: 2026-03-23

FK 2025/000539
Af-2025/0030 2991

Innehåll

Om uppdraget.....	3
Inledning	5
Försäkringskassans uppdrag inom sjukpenning och Arbetsförmedlingens grunduppdrag	5
Samverkan mellan Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen	5
Myndigheternas nuläge	6
Nyttjande av sjukförsäkring och förändrade förutsättningar för rätt till ersättning från sjukförsäkringen.....	6
Förändrad arbetsmarknad	6
Förutsättningar för Arbetsförmedlingen.....	7
Arbetsförmedlingen ger stöd genom den arbetslivsinriktade rehabiliteringen i samverkan	8
Långtidssjukskrivna med stadigvarande nedsatt arbetsförmåga.....	8
Aktstudie av långtidssjukskrivna med sjukpenning	8
Utveckling av arbetet med utredning av arbetsförmåga	9
Verktyg och utredningsmetoder.....	10
Arbetsförmedlingens möjligheter att erbjuda stöd.....	11
Samarbetsformer mellan myndigheterna för att tillvarata målgruppens arbetsförmåga .	12
Det fortsatta arbetet.....	13

Om uppdraget

Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen har i sina regleringsbrev för år 2025 fått likalydande regleringsbrevsuppdrag att ta tillvara arbetsförmåga i förvärvsarbete på arbetsmarknaden. Denna rapport är myndigheternas svar på uppdraget.

Det är viktigt att motverka att långtidssjukskrivna som bedöms ha stadigvarande nedsatt arbetsförmåga i normalt förekommande arbeten kvarstår i sjukpenningssystemet trots att de kan ha en viss arbetsförmåga som skulle kunna tas tillvara.

Försäkringskassan ska därför utveckla arbetet avseende hur arbetsförmåga i förvärvsarbeten på arbetsmarknaden, t.ex. arbeten med stöd från Arbetsförmedlingen, ska utredas och tas tillvara. Arbetsförmedlingen ska inom ramen för sitt befintliga uppdrag se över hur myndigheten kan bistå Försäkringskassan i detta arbete. Uppdraget innebär vidare att Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen ska se över hur dels respektive myndighets arbetssätt, dels samarbetsformerna, kan utvecklas för att dessa personers arbetsförmåga ska kunna tas tillvara.

Myndigheterna ska senast den 14 april 2026 lämna en gemensam redovisning av uppdraget till Regeringskansliet (Socialdepartementet och Arbetsmarknadsdepartementet).

Sammanfattning

Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen har fått i uppdrag att genom samverkan bidra till att fler långtidssjukskrivna ska kunna återfå eller utveckla arbetsförmåga och därmed återgå till arbete. Försäkringskassan ansvarar för att pröva rätten till sjukpenning och samordna rehabilitering, medan Arbetsförmedlingen ger stöd till individer i samverkan genom insatser inom arbetslivsinriktad rehabilitering. Samverkan sker främst genom det förstärkta samarbetet men även genom insatser i samordningsförbund.

Under de senaste åren har antalet personer med långvarig sjukpenning ökat, samtidigt som färre beviljas sjukersättning jämfört med tidigare. Skärpta regler sedan 2008 har bidragit till att fler personer blir kvar länge i sjukpenningssystemet. Arbetsmarknaden har samtidigt förändrats med högre kompetenskrav och färre enklare arbeten. Det påverkar möjligheten för återgång i arbete för personer med nedsatt arbetsförmåga som har behov av anpassade arbeten.

En aktstudie av långtidssjukskrivna som Försäkringskassan gjort visar att många har samsjuklighet, ofta med stressrelaterad psykisk ohälsa, och komplexa rehabiliteringsbehov. Det finns också en variation i hur aktiviteten i ärenden ser ut och hur utredningsmetoder används. Aktstudien pekar på behov av mer aktiv handläggning och ökad användning av utredningsverktyg. Försäkringskassan har inlett ett utvecklingsarbete med fokus på längre sjukfall, stärkt utredning av arbetsförmåga och en ny yrkesroll har införts som kallas arbetslivsinriktad rehabiliteringsspecialist (ALR) för att ge bättre stöd i bedömningen om rehabilitering. Även hanteringen av ärenden där sjukpenning kan bytas mot sjukersättning ses över av myndigheten.

Arbetsförmedlingen ska ge stöd till arbetssökande som står till arbetsmarknadens förfogande och kan även i samverkan med Försäkringskassan ge stöd i den arbetslivsinriktade rehabiliteringen för individer som har kvar sin ersättning i sjukförsäkringen. I arbetet betonar myndigheten vikten av tidigt arbetsfokus, positiva förväntningar, teamarbete och ett utvecklat lokalt arbetsgivararbete för att skapa fler arbetsprövningsplatser och anställningar. Ett incitament för att skapa fler arbetsprövningsplatser är att kunna erbjuda ersättning till arbetsgivare. Denna möjlighet finns oftast inte för individer som deltar i rehabiliteringssamverkan då de ännu inte har kvalificerat sig till ett ramprogram.

Sammantaget är Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen överens om att det finns initiativ inom båda myndigheterna för att bättre ta tillvara målgruppens eventuella arbetsförmåga och att det kan ske inom befintliga samverkansformer.

Inledning

Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen ska bidra till att fler individer kommer i arbete. När myndigheterna samverkar är det övergripande målet att individen med hjälp av insatser ska uppnå eller återfå arbetsförmåga och därmed kunna lämna sjukförsäkringen och påbörja eller återgå till förvärvsarbete.

Försäkringskassans uppdrag inom sjukpenning och Arbetsförmedlingens grunduppdrag

Försäkringskassans uppdrag inom sjukpenning består av två delar, att pröva rätten till ersättning och att samordna rehabiliteringsinsatser. I lagen finns villkor som ska vara uppfyllda för att en person ska ha rätt till sjukpenning. Arbetsförmågan ska vara nedsatt med minst en fjärdedel på grund av sjukdom i förhållande till aktuell bedömningsgrund och individen behöver dessutom ha en sjukpenninggrundande inkomst (SGI) för att ha rätt till sjukpenning.¹ För att bedöma om en persons arbetsförmåga är nedsatt väger Försäkringskassan samman informationen i alla underlag och övrig information, det kan exempelvis vara läkarintyg eller uppgift om vilka arbetsuppgifter en person har. Arbetsförmågan hos den som ansöker om sjukpenning ska prövas mot olika bedömningsgrunder beroende på om personen är arbetssökande eller vilken anställningsform denne har, samt hur länge en person varit sjukskriven, den så kallade rehabiliteringskedjan som regleras i lagstiftningen.² För den målgrupp som omfattas av regeringsuppdraget, det vill säga individer som är långtidssjukskrivna, är bedömningsgrunden i de flesta fall normalt förekommande arbete i en angiven yrkesgrupp förutsatt att inga undantag är aktuella.

Arbetsförmedlingens uppdrag är att erbjuda stöd till arbetssökande utifrån vilket behov individen bedöms ha för att på snabbast möjliga sätt återgå i arbete. Myndigheten ska matcha arbetssökande med arbetsgivare och säkerställa korrekt användning av arbetslöshetsförsäkringen och aktivitetsstödet.³ En förutsättning för att Arbetsförmedlingen ska kunna erbjuda stöd är att den arbetssökande står till arbetsmarknadens förfogande, söker arbete aktivt och har för avsikt att arbeta. Arbetsförmedlingens målbild är att bidra till en välfungerande arbetsmarknad och att ge arbetssökande det stöd de behöver i samarbete med arbetsgivare och andra aktörer.⁴ Arbetsförmedlingen har ett samlat ansvar för arbetsmarknadspolitiken och ska fokusera på de delar som ryms inom myndighetens uppdrag.

Samverkan mellan Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen

Det samarbete som finns kring individens övergång från sjukförsäkringen till arbetsmarknaden bedrivs enligt gemensamma regleringsbrevsuppdrag⁵ och benämns som det förstärkta samarbetet, samt finansieras med särskilt anslag⁶.

Det förstärkta samarbetet omfattar två delar:

- rehabiliteringssamarbetet för individer med sjukpenning eller aktivitetsersättning som har behov av rehabiliteringsinsatser för att utveckla eller återfå arbetsförmågan⁷

¹ 27 kap 2 och 3 § Socialförsäkringsbalken (SFB).

² 27 kap. 46–55 b §§ SFB.

³ Förordning (2022:811) med instruktion för Arbetsförmedlingen

⁴ Arbetsförmedlingens målbild, Af-2025/00041674

⁵ Svar på regeringsuppdrag - Insatser för personer som är sjukskrivna och för unga med aktivitetsersättning, del 1, FK 2025/000540, Af-2026/0004 1713

⁶ 1:6 (UO 10)

⁷ I gruppen ingår även individer som har nedsatt arbetsförmåga på grund av sjukdom men som på grund av att de saknar sjukpenninggrundande inkomst inte kan få sjukpenning. Myndigheterna samarbetar även kring personer som uppbär sjukersättning.

- möten för omställning för individer som inte längre har rätt till sjukpenning eller individer som fått avslag på ansökan om aktivitetsersättning eller sjukersättning.⁸

Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen har dessutom ett gemensamt regleringsbrevsuppdrag⁹ att arbeta för att samordningsförbunden ska prioritera finansiering av insatser för långtidssjukskrivna, unga med funktionsnedsättning och unga som har aktivitetsersättning. Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen ska även bidra till att alla parter i samverkan tar ansvar för samordningsförbundens insatser. Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen ska genom det Nationella rådet för finansiell samordning stödja utvecklingen av samordningsförbundens verksamhet.

Myndigheternas nuläge

Nyttjande av sjukförsäkring och förändrade förutsättningar för rätt till ersättning från sjukförsäkringen

Olika ändringar av reglerna för att få ersättning från sjukförsäkringen har gjorts i flera steg under de senaste 20 åren. Innan 2008 övergick många av de långa sjukfallen från sjukpenning till sjukersättning som beviljas vid långvarigt nedsatt arbetsförmåga. Den 1 juli 2008 skärptes reglerna och kraven för att få sjukersättning höjdes, även den tidsbegränsade sjukersättningen togs bort i samband med detta.

I september 2025 var cirka 54 000 personer sjukskrivna med sjukpenning sedan mer än två år tillbaka. Det motsvarar nästan 30 procent av alla sjukskrivna med ersättning från Försäkringskassan. Det är det högsta antalet på 20 år och den högsta andelen på 30 år. Samtidigt har antalet personer med sjukersättning sedan 2022 legat lägre än under de föregående 20 åren.

Fler personer än på länge är sjukskrivna i långa sjukfall med sjukpenning. Denna utveckling kan delvis förklaras mot bakgrund av skärpningen av kraven för sjukersättning och för att vissa undantag har införts i rehabiliteringskedjans regler sedan 2021.¹⁰ Mot bakgrund av pandemi och Försäkringskassans förutsättningar till följd av det ekonomiska läget har även prioriteringar behövt göras. Prioriteringar har gjorts för att kunna hantera tillgänglighet, utbetalningstider och för att behålla en acceptabel kvalitetsnivå i utredningen av ärenden inom rehabiliteringskedjans gränser utifrån de skyldigheter och krav som lagen ställer.

Förändrad arbetsmarknad

Arbetsmarknaden har förändrats över tid. En utmaning som finns är antalet långtidsarbetslösa¹¹ som saknar de kompetenser och förmågor som arbetsgivare

⁸ Sjukpenning är en dag ersättning som ersätter individens inkomstbortfall vid tillfälligt nedsatt arbetsförmåga på grund av sjukdom. Individer med sjukpenning har oftast, eller har haft, en anställning eller eget företag i någon form. Aktivitetsersättning på grund av nedsatt arbetsförmåga kan beviljas personer som är mellan 19 och 29 år och som på grund av sjukdom eller funktionsnedsättning har nedsatt arbetsförmåga under minst ett år. Många med aktivitetsersättning har aldrig haft ett arbete. Myndigheterna samarbetar även kring individer som har sjukersättning eller saknar sjukpenninggrundande inkomst.

⁹ Svar på regeringsuppdrag - Insatser för personer som är sjukskrivna och för unga med aktivitetsersättning, del 2, FK 2025/028681, Af-2026/001 1210

¹⁰ AT 2025-16 Långa sjukfall och sjuk-/aktivitetsersättning, FK 2025/007310

¹¹ Arbetsförmedlingen har identifierat grupper med svag konkurrensförmåga på arbetsmarknaden som löper risk att bli långtidsarbetslösa, däribland personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga, vilka nu utgör mer än en fjärdedel av de inskrivna långtidsarbetslösa (Arbetsmarknadsutsiktarna våren 2025, Utvecklingen på arbetsmarknaden 2025–2026, Arbetsförmedlingen). Övriga grupper är, arbetslösa som saknar gymnasiekompetens, utomeuropeiskt födda, äldre än 55 år.

efterfrågar. Samtidigt finns ett rekryteringsbehov inom vissa områden på arbetsmarknaden och i olika delar av landet¹².

En ökad digitalisering i samhället har gjort att behovet av arbetsuppgifter som har lägre krav på kognitiv förmåga har minskat. Digitala system har numera i högre grad tagit över denna typ av arbetsuppgifter inom exempelvis administration. Samtidigt ökar efterfrågan på teknisk kompetens samt sociala och empatiska förmågor inom alla branscher. Det ställs överlag högre krav på digital grundkompetens och förmåga att hantera och kommunicera information effektivt.¹³

Denna förändring på arbetsmarknaden med ökade krav på kompetens och förmåga ger färre möjligheter till mindre komplexa, enklare och avgränsade arbetsuppgifter. Ju fler kompetenser och förmågor som krävs i ett arbete innebär också att anpassningarna som behöver ske för att en individ ska kunna ta arbetet, kan vara fler och svåra att göra.

För målgruppen, individer med en stadigvarande nedsatt arbetsförmåga som kvarstår i sjukpenningssystemet, kan anställningar i form av skyddat arbete vara en möjlig väg till förvärvsarbete. Inom Samhall kan individen anställas i skyddat arbete. Skyddat arbete är bara aktuellt om arbetssökandes behov inte kan tillgodoses genom någon annan av förordningens särskilda insatser.¹⁴

Samtidigt finns det indikatorer på att de individer som anställs inte har förutsättningar att klara arbetets krav, trots de individuella anpassningar som följer med anställningen. I Samhallsutredningen¹⁵ framgår att det finns ungefär 6000 pågående rehabiliteringsärenden för personer som har ett skyddat arbete hos Samhall och att sjukfrånvaron är drygt 16 procent. Det framgår också att de som anvisas av Arbetsförmedlingen till en anställning och anställs i ett skyddat arbete inte hinner arbeta under någon längre period innan de blir sjukskrivna. Om dessa individer inte bedöms kunna återgå till sin anställning efter sjukfrånvaron återfinns det få andra alternativ på arbetsmarknaden. Detta eftersom Arbetsförmedlingen har bedömt vid anställningstillfället att skyddad anställning var den enda insatsen som var möjlig och att övriga insatser inte var tillräckliga.

Förutsättningar för Arbetsförmedlingen

Arbetsförmedlingen har sedan 2019 tilldelats mindre medel till förvaltning vilket påverkat förutsättningarna för myndigheten i utförandet av sitt uppdrag. Arbetsförmedlingen byggde ut personligt distansmöte med att ge service via telefon och digitala tjänster som en följd av medelstilldelningen. Förändringarna påverkade så väl antalet lokalkontor som medarbetare, det gav färre medarbetare som arbetar med fördjupat lokalt stöd¹⁶ till både arbetssökande och arbetsgivare, dessa förändringar påverkade Arbetsförmedlingens möjligheter att möta arbetssökande med ett mer individanpassat stöd .

En annan förändring som skedde under denna tidsperiod var att en större del av insatserna skulle utföras av leverantörer.¹⁷ Detta gällde även inom den arbetslivsinriktade rehabiliteringen. De upphandlade tjänsterna har använts i få ärenden i rehabiliteringssamverkan eftersom de inte kunnat tillgodose deltagarens behov. För att

¹² Arbetsmarknadsutsikterna våren 2025, Utvecklingen på arbetsmarknaden 2025–2026, Arbetsförmedlingen

¹³ Kompetensutvecklingen på arbetsmarknaden till år 2030, Af-2020/00460653

¹⁴ Förordning (2017:462) om särskilda insatser för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga

¹⁵ SOU 2025:29, Ökad kvalitet hos Samhall och fler vägar till skyddat arbete

¹⁶ Med fördjupat lokalt stöd avses ett arbetssätt där Arbetsförmedlingen, på lokal nivå, ger mer intensivt och individanpassat stöd till arbetssökande med omfattande behov. Fördjupat lokalt stöd till arbetsgivare innebär arbetsförmedlaren erbjuder personlig rådgivning, matchning och hjälp i rekryteringen, i vissa situationer med anställningsstöd. Enligt den beslutade verksamhetslogiken från 1 mars 2026 övergår den lokala förmedlingsverksamheten att ge samordnat stöd till arbetssökande med stort stödbehov, individanpassat stöd.

¹⁷ Regleringsbrev för budgetåret 2020 avseende Arbetsförmedlingen

nå ett bättre resultat har Arbetsförmedlingen tagit fram en ny målbild och även en ny inriktning för förmedlingsverksamheten¹⁸. Den nya inriktningen innebär att förmedlingsverksamheten ska prioritera stöd till de arbetssökande som står långt ifrån arbetsmarknaden. Stödet förutsätter dock att arbetssökanden står till arbetsmarknadens förfogande. För arbetssökande med ett stort stödbehov ska stödet ges samordnat och i högre grad genom fysiska möten.

Arbetsförmedlingen ger stöd genom den arbetslivsinriktade rehabiliteringen i samverkan

Arbetslivsinriktad rehabilitering riktar sig till arbetssökande som har eller förmodas ha, nedsatt arbetsförmåga på grund av ohälsa eller funktionsnedsättning. Syftet är att ta tillvara och utveckla arbetsförmågan för att få, behålla eller återgå till arbete. Rehabiliteringen fokuserar på ett individuellt stöd för att den arbetssökande ska hitta ett arbete som hen förväntas klara. Enligt förordningen (2017:462) finns särskilda insatser för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga. Dessa stöd ska ge den arbetssökande möjlighet att kunna arbeta eller delta i en insats. Arbetsförmedlingen ska i första hand pröva anpassningar på arbetsplatsen genom till exempel hjälpmedel och efter det kan andra stödformer erbjudas för att kompensera för nedsättningen. Förordningen ger också möjlighet till ekonomiskt stöd till arbetsgivare som anställer personer med nedsatt arbetsförmåga, till exempel genom lönebidrag eller skyddat arbete hos Samhall eller offentlig arbetsgivare. Oavsett vilken form stödet har krävs en arbetsgivare som tar arbetsgivaransvar och att anställningen ska vara långsiktigt hållbar.

När Arbetsförmedlingen ger stöd till en individ i samverkan med Försäkringskassan¹⁹ är målet att individen ska uppnå arbetsförmåga och därmed kunna stå till arbetsmarknadens förfogande. Det som finns att erbjuda individen är det som ingår i den arbetslivsinriktade rehabiliteringen. I samverkan sker det till största delen genom arbetsprövning på en arbetsplats.

Långtidssjukskrivna med stadigvarande nedsatt arbetsförmåga

Målgruppen för uppdraget består av långtidssjukskrivna som bedöms ha stadigvarande nedsatt arbetsförmåga i normalt förekommande arbeten och som kvarstår i sjukpenningssystemet trots att de kan ha en viss arbetsförmåga som skulle kunna tas till vara. Det minskade nyttjandet av sjukersättning har påverkat hur många som i stället är kvar i sjukskrivning med sjukpenning. Det saknas heltäckande studier kring i vilken omfattning det tidigare skyddet från sjukersättningen har flyttats till andra ersättningar och system.²⁰ Det är inte heller känt i vilken grad personer som tidigare skulle ha beviljats sjukersättning nu i stället har sjukpenning. Men det finns alltså grupper som är kvar längre i sjukpenningssystemet idag och som med tidigare regler hade kunnat beviljas sjukersättning.

Aktstudie av långtidssjukskrivna med sjukpenning

Att ändringar av regler, pandemi och effekter av det ekonomiska läget har bidragit till att sjukfallen i just sjukpenningssystemet har ökat och blivit längre är känt. Det som är mindre känt är hur målgruppen långtidssjukskrivna som bedöms ha stadigvarande nedsatt arbetsförmåga i normalt förekommande arbeten är sammansatt. Försäkringskassan har därför gjort en aktstudie.

¹⁸ Inriktning för förmedlingsverksamheten, Af-2025/0051 5568

¹⁹ Försäkringskassan har bedömt att den försäkrade har behov arbetslivsinriktad rehabilitering inom Arbetsförmedlingen för att utveckla eller återfå arbetsförmåga.

²⁰ Socialförsäkringsrapport 2025:9, Sjukersättning 2003–2023 – en kunskapsammansättning.

Aktstudien omfattade 374 ärenden som var längre än två år. I de utvalda ärendena hade antingen utbyte av sjukpenning till sjukersättning prövats eller så fanns ett ställningstagande dokumenterat att arbetsförmågan inte bedömdes kunna förbättras medicinskt.²¹ Urvalet gjordes utifrån en ansats att ringa in målgruppen. Syftet med studien var att öka förståelsen kring målgruppen och för att ta med det i arbetet för utveckling av utredning och tillvaratagande av arbetsförmåga. Resultatet bekräftade flera aspekter som Försäkringskassan kände till sedan tidigare, och som är värda att ta hänsyn till i arbetet med målgruppen framåt.

Resultatet i aktgranskningen visar att det i 81 procent av de utvalda ärendena rör individer som har mer än en diagnos. Bland dessa är det vanligt att åtminstone en av diagnoserna bottnar i stressrelaterad psykisk ohälsa. Resultatet visar att det är vanligt med social och/eller medicinsk rehabilitering, oftast båda i kombination, för denna målgrupp. Mot bakgrund av denna samsjuklighet finns det flera delar att ta hänsyn till i samarbetet med vården och vid utredning av förutsättningar för återgång till arbete eller aktivitet. Komplexiteten består i att det både kan vara svårt att utreda rätten till sjukpenning och att klarlägga rehabiliteringsbehov. Det är dessutom inte helt klarlagt vilka insatser som kan ha bäst effekter för just denna målgrupp, gruppen med samsjuklighet är ett relativt outforskat område.

I aktgranskningen framgår också att aktiviteten i ärenden skiljer sig åt. I vissa ärenden är aktiviteten hög och det genomförs många åtgärder medan det i andra ärenden finns en passivitet och få åtgärder planeras och genomförs.

Aktgranskningen visar också att den yngre delen av populationen tar del av sociala och/eller medicinsk rehabiliterande insatser i större utsträckning än övriga åldersgrupper. Det går också att se att det är vanligare att individen får en form av arbetslivsinriktad rehabilitering ökar vid användning av en eller ännu hellre flera utredningsmetoder. Exempel på utredningsmetod är SASSAM²² som i dagsläget är den utredningsmetoden Försäkringskassan har av motiverande karaktär och går ut på att se individens förmågor. Granskningen visar att SASSAM och andra utredningsverktyg underutnyttjas.

Försäkringskassan ska, när det är möjligt, genomföra möten digitalt med externa parter och de försäkrade. Av granskningen syns denna inriktning vilket gör att möten främst sker digitalt och via telefon, och att det genomförs få fysiska möten. Det indikerar att vi inte nyttjar möjligheten att erbjuda fysiska möten då det bedöms behövt.

Vi kan även genom granskningen konstatera att det finns ett behov av att se över den interna hanteringen av ärenden där försäkringsutredaren initierat ett utbyte från sjukpenning till sjukersättning.

Slutligen användes resultatet från granskningen vidare i en workshop hos Försäkringskassan med ambition att se över om och hur myndigheten kan utveckla arbetet med utredning av arbetsförmåga.

Utveckling av arbetet med utredning av arbetsförmåga

Enligt Försäkringskassans aktgranskning av målgruppen och workshoparbetet framgår en bild av att en stor del av dessa individer står långt från arbetsmarknaden och sjukskrivs för fler än en diagnos. För att kunna bedöma om det finns en arbetsförmåga att ta tillvara för individen är det tydligt att det i första hand handlar om att säkerställa att

²¹ Urvalets storlek har valts för att resultaten ska vara representativa för populationen med en felmarginal på +/-5% med 95% säkerhet (konfidensnivå).

²² Förkortningen står för "Strukturerad arbetsmetodik för sjukfallsutredningar och samordnad rehabilitering". SASSAM bygger på kunskaper inom filosofi, beteendevetenskap, psykologi, sociologi och medicin samt på beprövad erfarenhet från medarbetare på Försäkringskassan.

ärendena är korrekt utredda, med aktuella uppgifter. Detsamma gäller för att bryta passivitet och för att starta andra insatser av exempelvis motiverande karaktär inför samordnade rehabiliteringsinsatser.

Som Försäkringskassan tidigare rapporterat är det först nu med förbättrade ekonomiska förutsättningar som myndigheten har möjlighet att arbeta strukturerat och systematiskt med långa sjukfall. Mot bakgrund av de förbättrade förutsättningarna påbörjades under 2025 ett omtag i arbetet med myndighetens längre sjukfall. Försäkringskassan skulle framåt också behöva ta ställning till om det finns ett behov att förtydliga möjligheten till fysiska möten när försäkringsutredaren bedömer att det skulle ha positiv inverkan, exempelvis för att bryta en passivitet som kan ha uppstått.

Verktyg och utredningsmetoder

Som aktgranskningen påvisar kan det konstateras att sambandet mellan att en individ får en form av arbetslivsinriktad rehabilitering ökar vid användning av en eller ännu hellre flera utredningsmetoder. Metoder så som exempelvis SASSAM-kartläggning skulle för målgruppen kunna användas mer. Det pågår även ett utvecklingsarbete hos myndigheten som skulle kunna leda till att fler metoder, exempelvis av motiverande karaktär, skulle kunna erbjudas.

För att utreda målgruppens arbetsförmåga och för att klarlägga behov av rehabilitering finns det fler verktyg att använda. Baserat på granskningen bör de användas i högre omfattning.

- Avstämningsmöten med flera parter. Dessa syftar till att klarlägga hur den försäkrades arbetsförmåga kan tillvaratas genom att bedöma hens medicinska tillstånd, arbetsförmåga och eventuella behov av och möjligheter till rehabilitering. I mötet deltar Försäkringskassan och den försäkrade tillsammans med andra aktörer såsom vården och arbetsgivare.
- Fördjupad kartläggning av rehabiliteringsbehov (FKR) är en metod som används för att klarlägga en persons behov av rehabilitering och stöd. Syftet med FKR är att på ett strukturerat och systematiskt sätt utreda en persons rehabiliteringsbehov. Målet är också att utreda vilket behov av stöd som personen behöver för att kunna återgå i arbete. FKR kan användas i ärenden där prognosen för återgång i sysselsättning är oklar och utredaren behöver skapa sig en tydlig bild av personens förutsättningar och behov av stöd för återgång i arbete. Metoden har först nyligen börjat användas i de längre sjukfallen.
- Aktivitetsförmågeutredning (AFU) är en standardiserad försäkringsmedicinsk utredningsmetod. Metoden består av en läkarutredning där den utredande läkaren vid behov kan utvidga utredningen med psykolog, arbetsterapeut och fysioterapeut. Syftet med en AFU är att få fram en aktivitetsförmågeprofil som visar inom vilka områden den försäkrade har begränsningar och vad hen klarar av, trots sin sjukdom eller skada.

Med hjälp av verktyg och utredningsmetoder så som dessa kan vi säkerställa att ärenden för målgruppen har aktuella uppgifter och är korrekt utredda. Detta gör samtidigt att rätt ställningstagande till behov av stödjande insatser för återgång i arbete eller egenförsörjning på ett tydligare sätt är möjligt.

Ett nytt arbetssätt med fokus på att bättre tillvarata arbetsförmåga testas genom en ny yrkesroll hos avdelningen för sjukförsäkringen; Arbetslivsinriktad rehabiliteringsspecialist (ALR). Försäkringskassan har under våren 2025 rekryterat specialistkompetens som exempelvis arbetsterapeut, fysioterapeut och arbetspsykolog. ALR ska kunna ge

expertstöd till utredaren när det gäller frågor om arbetslivsinriktad rehabilitering och återgång i arbete.

Under hösten 2025 påbörjades ett test kring hur ALR kan ge stöd till försäkringsutredare i ett enskilt ärende genom rådgivning avseende frågor som rör arbetslivsinriktad rehabilitering. Rådgivningen ska erbjuda stöd i att klarlägga behov av rehabilitering men även ge råd i utredningen av vilken typ av stöd som kan vara aktuellt. Resultaten av testet kommer förhoppningsvis på sikt att leda till utveckling av arbetssätt där stödet förväntas ge en snabbare och mer hållbar process för återgång i arbete. Förhoppningen är att det ska korta tiden till arbetslivsinriktad åtgärd och öka antalet individer som får en aktivitet/åtgärd efter genomförd gemensam kartläggning i rehabiliteringssamverkan. Ytterligare test är under utveckling och kommer att sjösättas under 2026.

Som resultaten av aktgranskningen visade på finns ett behov av att se över hanteringen av ärenden som prövas för utbyte av sjukpenning till sjukersättning. Därför pågår ett arbete på myndigheten där möjligheterna ses över att på ett mer strukturerat sätt sammanställa underlag inför ett utbyte. Det pågår också ett arbete med att se över helheten i den interna processen och förutsättningarna för att ärenden där sjukpenning föreslås bytas ut mot sjukersättning hanteras på ett så bra sätt som möjligt.

Arbetsförmedlingens möjligheter att erbjuda stöd

Arbetsförmedlingen har inom ramen för detta regeringsuppdrag sett över befintliga uppdrag, strategier och rapporter för att utveckla stödet till långtidssjukskrivna, även i samverkan med Försäkringskassan. Arbetet har också inkluderat workshops med sakkunniga och chefer på nationell, regional och lokal nivå. I det undersökande arbetet kan Arbetsförmedlingen se några tydliga exempel som ökar möjligheten för individer att få ett arbete.

Bland annat är det framgångsrikt att tidigt i processen prata arbete med individen och att finna en arbetsprövningsplats. Arbetsförmedlarens förhållningssätt har också betydelse och att ha positiva förväntningar på den arbetssökandens möjligheter att få ett arbete genom att fokusera på dennes styrkor är gynnsamt.²³ Något annat som lyfts som framgångsrikt är ett samordnat stöd från olika professioner som kan ge stöd utifrån behov till arbetssökande. Arbetsförmedlingens organisering ska framåt arbeta mer i team med ett samordnat stöd till arbetssökande och stötta arbetsgivare som önskar göra en breddad rekrytering. Det innebär ett mer intensivt lokalt arbetsgivararbete för att skapa möjliga anställningar, praktik och arbetsträning²⁴ i egen regi för arbetssökande med stort stödbehov.

Arbetsförmedlingen ser att för arbetssökande som har behov av att klargöra sina arbetsförutsättningar är myndigheten beroende av lokala arbetsgivare som kan ta emot en individ för arbetsprövning. För arbetssökande som har lång tid i arbetslöshet och har kvalificerat sig till ett ramprogram²⁵ kan Arbetsförmedlingen erbjuda ersättning²⁶ till arbetsgivare. Ersättningen ska möjliggöra för de arbetssökande att få pröva sin förmåga och sina förutsättningar i en arbetsplatsmiljö för att stärka den arbetssökande på vägen mot en anställning. Denna möjlighet finns oftast inte för individer som deltar i rehabiliteringssamverkan då de inte kvalificerat sig till ett ramprogram. Behovet av en arbetsprövningsplats för individer i samverkan är densamma som för deltagare i ett

²³ Vilka insatser fungerar för olika behov, diarienummer. Af-2025/0007 5630

²⁴ Anskaffning av arbetsgivare som kan ta emot en individ för arbetsprövning/träning eller för anställning

²⁵ Ett samlingsbegrepp inom Arbetsförmedlingen för program som styrs av förordningarna, Förordning (2007:414) om jobb- och utvecklingsgarantin, Förordning (2007:813) om jobbgaranti för ungdomar och Förordning (2017:820) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare

²⁶ 10 § Förordning (2007:414) om jobb- och utvecklingsgarantin, 14a § Förordning (2007:813) om jobbgaranti för ungdomar och 23a § Förordning (2017:820) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare

ramprogram men utan att Arbetsförmedlingen kan erbjuda ersättning till arbetsgivaren. Detta trots att arbetsinsatsen för arbetsgivaren är liknande.

Det finns även behov av att hitta arbetsprövningsplatser som har olika syften. Från att pröva sina förutsättningar i form av kompetens till personliga förutsättningar i form av möjligheter och hinder till förvärvsarbete.

Det är skillnad på arbetsprövning och förvärvsarbete. Förvärvsarbete på arbetsmarknaden innebär att utföra arbete mot betalning till skillnad från att vara på en arbetsprövningsplats som utsetts utifrån individens bedömda behov av att pröva arbetsförmåga. Det behöver finnas en arbetsgivare som är villig att anställa, ta arbetsgivaransvar och betala ut lön. En arbetstagare ska kunna utföra arbetsuppgifter som har ett värde för en arbetsgivare. Den ska också kunna närvara på en arbetsplats, kunna ta sig till och från arbetsplatsen, kunna fungera tillsammans med andra och kunna hålla tillbaka personliga behov för att i stället se till verksamhetens behov. Allt detta sammanräknat benämns inom Arbetsförmedlingen som "att uppfylla arbetsmarknadens grundläggande krav".²⁷ Detta ingår när Arbetsförmedlingen bedömer om en individ har arbetsförmåga och vilket stöd Arbetsförmedlingen kan erbjuda den arbetssökande om hen uppfyller villkoren för respektive stöd.

Samarbetsformer mellan myndigheterna för att tillvarata målgruppens arbetsförmåga

Försäkringskassan, har under de senaste åren påbörjat en omfattande förändringsresa, mot en nationalisering och en konceptuell indelning av verksamheten inom avdelningen för sjukförsäkring. De senaste åren har också förändringar i arbetssätt och organisering inom avdelningen för sjukpenning bidragit genom att frigöra tid för arbete med samordning mellan olika parter som är involverade i sjukskrivningsprocessen. Under 2024 genomfördes en större organisationsförändring som innebär en nationell ledning och styrning av samordningsuppdraget och i samband med det också en specialisering för de försäkringsutredare som har i uppdrag att stödja försäkrade åter i arbete.

Förändringarna har skapat förutsättningar att genom ledning, styrning, uppföljning och kompetensstyrning kunna förbättra utredning av behov, bemötande och stöd till individer som behöver samordning av rehabiliteringsinsatser för att återgå i arbete. Arbetet pågår fortsatt med att etablera former och optimera den nya organisationen för att kunna ge ett mer effektivt stöd. Även om organisationen inte arbetat efter den nya indelningen särskilt lång tid skulle ändringarna som gjorts till viss del kunna förklara att den ökningen av antalet längre sjukfall som myndigheten tidigare sett i stort har avstannat nu.

Under våren 2025 påbörjade Försäkringskassan ett arbete med att utvärdera följsamheten av det beslutade arbetssättet i rehabiliteringssamverkan mellan Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan. Resultatet visar att det finns delar att fortsätta utveckla. Till exempel hur Försäkringskassan förbereder individen inför rehabiliteringssamverkan och hur rehabiliteringsplanen används. Arbetet och framtagande av åtgärder pågår och kommer att beskrivas i mer utförlig form inom ramen för åiterrapporteringen av Insatser för personer som är sjukskrivna och unga med aktivitetsersättning²⁸. Föreslagna åtgärder förväntas leda till att ytterligare stärka följsamheten av arbetssättet för att fler ska uppnå arbetsförmåga.

Så som det beskrivits i denna åiterrapportering är inte långtidssjukskrivna generellt Arbetsförmedlingens målgrupp. De insatser som finns att tillgå inom Arbetsförmedlingen är utformade för arbetssökande även om de kan ha en ohälsa eller funktionsnedsättning

²⁷ Processbeskrivning uttömda möjligheter, diarienummer. Af-2025/0012 1858

²⁸ Svar på regeringsuppdrag - Insatser för personer som är sjukskrivna och för unga med aktivitetsersättning, del 1, FK 2025/000540, Af-2026/0004 1713

som medför nedsatt arbetsförmåga. Däremot kan Arbetsförmedlingen i samverkan med Försäkringskassan erbjuda insatser inom den arbetslivsinriktade rehabiliteringen för att få eller återfå arbetsförmåga. Dessa individer²⁹ har vanligtvis kvar sin ersättning från Försäkringskassan och ställs utanför kontrollfunktionen med tillhörande sanktioner som gäller för arbetssökande.

Arbetsförmedlingen ska etablera ett mer omfattande lokalt arbetsgivararbete och ha fokus på arbetsgivare som är öppna för att anställa arbetssökande som står långt ifrån arbetsmarknaden. De arbetsnära insatserna³⁰ bygger på att det ska finnas ett fokus på arbete tidigt i processen och i det stöd som Arbetsförmedlingen ger. Det gäller oavsett om insatsen sker i egen regi eller i upphandlad regi. De arbetssökande som har ett stort stödbehov ska ha tillgång till ett regelbundet och samordnat stöd från en och samma eller en mindre grupp av arbetsförmedlare. Det ska finnas tydliga kontaktvägar mellan Arbetsförmedlingen och den arbetssökande och möjlighet till fysiska möten. Arbetsförmedlingen gör även satsningar på Särskild stödperson för introduktions- och uppföljningsstöd (SIUS).³¹ SIUS är en insats för arbetssökande som har behov av stöd för att finna, få och behålla en anställning på den reguljära arbetsmarknaden. Det särskilda stödet utförs av en arbetsförmedlare med kompetens i introduktionsmetodik.

Arbetsförmedlingen ser att flertalet individer som är i samverkan har varit borta från arbetslivet länge och deras behov är ofta komplexa samt svåra att identifiera. Detta är ett personalintensivt arbete som kräver individuella bedömningar och flexibla insatser som är lokalt anpassade. Finansieringen av samverkan genom det särskilda anslaget är en förutsättning för att Arbetsförmedlingen ska kunna erbjuda sjukskrivna insatser inom den arbetslivsinriktade rehabiliteringen och i egen regi med ackvireerade³² arbetsprövningsplatser. Det särskilda anslaget har ungefär varit det samma sedan 2012 trots kostnadsökningar i form av löne- och programkostnader. Det har lett till att myndigheterna har bedömt att färre individer än det bedömda behovet kan ta del av relevanta myndighetsåtgärder i rehabiliteringssamverkan under 2026 än tidigare år.³³

Ett incitament att få fler arbetsgivare att ta emot individer med behov av arbetsprövning är att kunna erbjuda ersättning så att individen får möjlighet att pröva sin förmåga och förutsättningar i verklig arbetsplatsmiljö. Ersättningen kan också bidra till en ökad kvalitet i prövningen då Arbetsförmedlingen behöver planera tillsammans med arbetsgivaren och individen för regelbunden uppföljning av prövningen som underlag i de bedömningar som behöver göras under prövningens gång. Arbetsgivaren behöver också ge handledning under prövningen.

För personer som deltar i samverkan mellan myndigheterna finns det behov av en bredd av arbetsprövningsplatser vilka ställer krav på olika arbetsuppgifter och som utförs i olika arbetsmiljö. Det omfattar allt från en möjlighet att komma i gång på en plats för att kunna testa arbetslivets grundläggande krav till arbetsuppgifter i en reell arbetsplatsmiljö.

Det fortsatta arbetet

Det finns positiva utvecklingsinitiativ inom båda myndigheterna. Försäkringskassans införande av den nya yrkesrollen arbetslivsinriktade rehabiliteringsspecialister och ett mer strukturerat arbete med de längre sjukfallen har potential att påskynda övergången

²⁹ Benämns som individer, personer alternativt deltagare då det finns en planering som syftar till att uppnå arbetsförmåga, det är en särskildnad mot benämningen arbetssökande.

³⁰ Insats som äger rum på en arbetsplats eller som har en koppling till arbetslivet.

³¹ Förordning (2017:462) om särskilda insatser för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga

³² Anskaffning av arbetsgivare som kan ta emot en individ för arbetsprövning/träning eller för anställning

³³ Försäkringskassans budgetunderlag 2027-2029 FK2025/011922, Arbetsförmedlingens budgetunderlag 2027-2029 Af-2025/0092 5675

till relevanta åtgärder inom den arbetslivsinriktade rehabiliteringen. Arbetsförmedlingens förflyttning mot ett ökat lokalt arbetsgivararbete och mer samordnat stöd för personer med stora stödbehov kan bidra till ett bättre stöd för individer i samverkan.

Befintliga samverkansformer mellan myndigheterna behöver användas mer konsekvent och med högre kvalitet. Förberedelse inför rehabiliteringssamverkan, gemensam planering och ett lokalt arbetsgivararbete kan stötta och tydliggöra processen. Samordningsförbunden utgör även en viktig resurs, men kräver mer aktivt engagemang från både Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan för att säkerställa att prioriterade målgrupper får tillgång till relevanta insatser. Även i samarbete med kommunerna kring rehabilitering finns mer att göra.

Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan kan inom ramen för detta regeringsuppdrag som tidigare beskrivits konstatera att det finns ett arbete att göra men att det i första hand behöver ske inom redan etablerade samverkans- och samarbetsformer. Det är myndigheternas bild att förutsättningarna för positiva förflyttningar för att ta tillvara arbetsförmåga i förvärsarbete på arbetsmarknaden ökar om resurser koncentreras till det arbete som är påbörjat för att på så sätt skapa en stabil grund att stå på innan vidare utvecklingsarbete sker.

Därför kan myndigheterna sammanfatta de identifierade åtgärder enligt följande;

- **Fortsätta arbetet med individer som har längre sjukfall**
Försäkringskassan ska säkerställa att även de längre sjukfallen har aktuella uppgifter och är korrekt utredda. Detta gör att rätt ställningstagande till behov av stödjande insatser för återgång i arbete eller egenförsörjning är möjligt.
- **Stärka arbetsnära insatser och arbetsgivararbete**
Arbetsförmedlingen ska fokusera på arbetsnära insatser och ett nära lokalt arbetsgivararbete. Syftet är att öppna upp så att fler arbetsgivare kan både tänka sig att ta emot personer med ohälsa för arbetsprövning och för anställning. Ett incitament för arbetsgivarna att ta emot personer med ohälsa är att kunna erbjuda ersättning vid arbetsprövning.
- **Följa och utveckla myndigheternas befintliga samverkan och arbetssätt**
Myndigheterna ska gemensamt följa den befintliga samverkan för att kunna utveckla de arbetssätt som är beslutade i syfte att fler individer ska lämna sjukförsäkringen och övergå till lönearbete.

Beslut i detta ärende har fattats av Försäkringskassans generaldirektör Nils Öberg och Arbetsförmedlingens överdirektör Thomas Hagman i närvaro av avdelningschef Ulrika Havossar och verksamhetsområdeschef Tove Elvelid, efter föredragning av verksamhetsutvecklare Försäkringskassan Elin Sporning och kvalificerad handläggare Arbetsförmedlingen Carolin Lillieh.

För Arbetsförmedlingens del är beslutet fastställt digitalt i Diariet och saknar därför namnunderskrifter.

Nils Öberg
Generaldirektör
Försäkringskassan

Thomas Hagman
Överdirektör
Arbetsförmedlingen

Elin Sporning

Carolin Lillieh